

Lyakh O.V.

Donbas State Teachers' Training University.

THE WAYS OF FORMING THE INTONATIONAL SKILLS OF THE FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS

Summary

The article describes intonational peculiarities of the English language contrasted to the Ukrainian one. Intonation is an integral part of any language. That is why, learning the language, one should know the peculiarities of its intonation contrasted to the native one, its functions. The peculiarities and main ways of teaching intonation in the process of learning of the English language.

Keywords: teaching intonation, the English language, functions, peculiarities, future teachers.

УДК 372.3.013.77:316.613.434

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА АГРЕСИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наконечна О.В., Капітан О.Г.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стаття присвячена проблемам агресивності серед дітей старшого дошкільного віку. Наведені сутність понять «агресія», «агресивність», «агресивна поведінка», основні причини, що провокують появу дитячої агресивності. Проаналізовано результати дослідження агресивності серед дітей старших дошкільних груп дитячого навчального закладу. Головна суть та особливості соціально-педагогічної профілактики також відображені у статті.

Ключові слова: агресія, агресивність, агресивна поведінка, діти старшого дошкільного віку, профілактика, діагностика.

Постановка проблеми. Дитяча агресія як вид агресивної поведінки проявляється дуже рано. Крім того, не дивлячись на дитячий вік, в окремих випадках супроводжується надзвичайною жорстокістю. За альтернативною гіпотезою, агресія визначається як набутий, а не інстинктивний захисний механізм. Це означає, що він спричинений зовнішніми факторами, а не внутрішніми. Статистика свідчить, що діти в країнах, де відбуваються військові дії, починають набагато раніше і яскравіше проявляти агресію, ніж їхні ровесники, які живуть в мирний час. Враховуючи ситуацію, що склалася в Україні, надзвичайно актуальною є профілактика дитячої агресивності.

Особливу роль у розвитку дитини відіграє старший дошкільний вік. Адже в цей період починають формуватися нові психологічні механізми діяльності та поведінки. Незважаючи на те, що дитина стає більш витривалою, може за власної ініціативи утримуватися від небажаних дій, агресивності, в цілому здатність до довільної регуляції своєї активності виражена ще недостатньо. Відтак цей факт потребує особливої уваги з боку виховних інститутів та агентів соціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні питанням агресивної поведінки дітей, зокрема дошкільного віку, молодших школярів, з'ясуванням причин її виникнення і шляхів попередження займаються Л. Аршавіна [1], З. Ікуніна [3], Т. Карпінська [4], О. Лобач [7], Т. Мірошніченко [7], Т. Мицкан [8] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на розробленість цієї наукової проблематики, питання власне соціально-педагогічної профілактики досліджено не достатньо. Означене і зумовило відповідний науковий пошук.

Мета статті – вивчити основні особливості соціально-педагогічної профілактики агресивності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні багато психолого-педагогічної літератури, довідкових видань трактують сутність термінів «агресія», «агресивність», «агресивна поведінка».

Під агресією розуміємо фізичну або словесну поведінку людини, спрямовану на пошкодження або зруйнування. За тлумачним словником психологічних термінів [10], агресія – це індивідуальна, колективна поведінка чи дія, спрямована на нанесення фізичної, психічної шкоди, або навіть на знищення іншої людини, групи.

Агресивність – риса характеру, емоційний стан, що виражається у ворожому ставленні людини до інших людей, тварин і навколишнього світу.

Як вмотивовану деструктивну поведінку, яка суперечить нормам (правилам) співіснування людей у суспільстві, і завдає шкоди об'єктам нападу (живим і неживим), приносить людям фізичні збитки або спричинює в них психологічний дискомфорт (негативне хвилювання, напружений стан, страх, пригніченість тощо) розглядають агресивність Ю. Приходько та В. Юрченко [9].

Агресивна поведінка – специфічна форма дії людини, що характеризуються демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили по відношенню до іншої людини або групи осіб. Вона може змінюватись за ступенем інтенсивності і формою прояву: від демонстрації неприязні й недобррозичливості – до словесних образ («вербальна агресія») та застосування грубої фізичної сили («фізична агресія») [6].

Хові вважав, що агресивність у дітей є своєрідною формою самозахисту як серед ровесників, так і серед дорослих [11]. Тож агресія – це переважно

своєрідний «захисний механізм» проти впливів ворожого оточення. Однак у випадках, якщо агресія виявляється в найбільш екстремальній і соціально неприпустимій формі, вона переростає у насильство. Агресія, крім іншого, пов'язана з бажанням домінувати над іншими. Типовими проявами агресії є конфліктність, лихослів'я, примус, негативне оцінювання, загрози або застосування фізичної сили, ненависть. В цілому агресивну поведінку слід розглядати як деструктивну, тобто руйнівну. По-перше, руйнівний її вплив спрямовується на заподіяння шкоди іншим. А по-друге, опираючись на теорію двох інстинктів З. Фрейда, можемо стверджувати, що накопичувана в людині негативна енергія, яка не реалізується в маленьких дозах і не очищується способом катарсису, несе шкоду і самій особистості. Однак в агресивності, як рисі характеру, є і свої позитивні моменти, які необхідні для життя. Йдеться про наполегливість, завзяття у досягненні поставленої мети, прагнення до перемоги, подолання перешкод. До речі, саме такі якості властиві лідерам. І їх необхідно виховувати, починаючи з дитинства.

Причини ж дитячої агресивності криються, насамперед, у несприятливому сімейному мікрокліматі. Крім того, байдужість батьків до агресивних дій своєї дитини сприймається дитиною як схвалення агресивного шаблону поведінки. Небезпека в тому, що він може закріпитися у свідомості дитини надовго, а то й назавжди. Статистика підтверджує, що найчастіше напади агресивності трапляються у небажаних дітей. У кожному другому випадку дитяча агресія – помилки батьківського виховання. Зазвичай це гіпер- або гіпоопіка, авторитарний стиль виховання. Відсутність сімейного спілкування породжує ще один фактор виникнення агресивної поведінки – намагання дитини в такий спосіб привернути до себе увагу. Часто-густо за дитячою агресивністю приховується бажання дитини володарювати.

Наступна причина – негативний приклад засобів масової інформації. За даними «Центру цифрових технологій майбутнього» [2, с. 4], 25% дорослих стурбовані тим, що їхні діти проводять в інтернеті забагато часу, 53% вважають кіберзлочинність реальною загрозою, а 63% висловлюють схвильованість через спілкування їхніх дітей у віртуальних товариствах. 76% батьків не знають, які сайти відвідують їхні діти. ЗМІ з елементами насильства негативно впливають на психіку дітей. Вони стають невірноваженими. А постійне споглядання насилля призводить до того, що згодом воно вже сприймається як цілком нормальне явище. Через дисбаланс у взаєминах з однолітками дитина також може проявляти агресію. Агресія старших дошкільників виражається в упертості, крику, бійці, через кидання речей тощо.

Профілактичні заходи потрібно починати лише після діагностування дітей, котрі мають хоча б найменші прояви агресивності. Першочерговим завданням на цьому етапі є визначення та добір надійних, коректних методик, які дають змогу побачити дійсну картину взаємозв'язку багатого внутрішнього світу дитини з навколишнім та визначити можливі причини агресивної поведінки.

На сьогодні існує чимало методик діагностики агресивності. Але для діагностики дітей старшого дошкільного віку слід враховувати їхні вікові та психологічні особливості. Найпоширенішими серед інших є діагностика станів за тестом М. Люшера, оцінювання рівня тривожності й схильності дитини до невроту (О. Захаров) [5]. Враховуючи, що малювання – улюблене заняття старших дошкільників і

вони, до речі, присвячують йому багато часу, ефективними будуть малюнкові методики.

Нами було проведено діагностику агресивності серед вихованців старшої дошкільної групи одного із дошкільних навчальних закладів. Для діагностики ми використали дві методики «Неіснуюча тваринка», котра застосовується для вивчення особистості дітей та їхніх взаємин з оточуючими, та «Оцінка характеристик агресивності». Остання методика являє собою бланк із 20 тверджень, з якими респондент або погоджується, або ні.

Підбір саме цих методик зумовлений намаганням максимально об'єктивно підійти до виявлення агресивності серед дітей та її рівня: проєктивна методика дає змогу «зчитати» необхідну інформацію про досліджуваного безпосередньо з його малюнка, а анкета з характеристиками – надати оцінку рівня агресивності дитини власне її батьками, вихователями та іншим близьким оточенням, котре бере участь в її вихованні.

За методикою «Неіснуюча тваринка» було діагностовано 39 дітей старшого дошкільного віку. Результати виявилися наступними: у більшості виявлено значні схильності до агресії. За даними малюнків, було встановлено, що близько 96% вихованців групи є емоційно незрілими, чверть опитаних мають велику кількість страхів та невпевнені в собі. У 28% спостерігається завищена самооцінка, ще 11% дітей є замкнутими у собі, 65% імпульсивними. Схильні до агресивної поведінки 56% старших дошкільників.

За методикою «Оцінки характеристик агресивності» опитано вихователів, психолога ДНЗ та батьків дітей (57 осіб). Аналіз даних свідчить, що більшість дітей є емоційно нестійкими, дратівливими. Переважна частина бажає займати лідерські позиції, при побудові соціальних відносин вони вважають себе самостійними.

За результатами досліджень складено соціально-педагогічну характеристику дітей з проявами агресивності: такі діти характеризуються слабкою адаптованістю, імпульсивністю, емоційною незрілістю, запальністю, безкомпромісністю у спірних ситуаціях, підозрілістю до оточуючих, нетерпимістю до думки інших. Вони схильні використовувати фізичну силу при вирішенні суперечливих питань з метою задоволення власних потреб; непряму агресію, залучаючи людей зі сторони для того, щоб домогтися бажаного.

У ході бесід з працівниками дитячого садка та вивчення документації і запропонованої літератури, на яку спираються при розробці профілактичних заходів вихователів, було вивчено досвід ДНЗ щодо профілактики дитячої агресивності. Працівники навчального закладу стверджують, що першочерговою є робота з сім'єю: діагностика внутрішньосімейних відносин та місце і участь дитини у них, визначення рівня гармонійності даних стосунків тощо. А основний акцент все ж слід робити на індивідуальній роботі з дитиною. Особливе місце в профілактичній (та корегувальній) роботі заклад приділяє саме формуванню кола інтересів дитини на основі особливостей її характеру і здібностей. Широкого застосування при профілактиці агресивності набула казкотерапія. За допомогою казки дитина здатна сама проаналізувати поведінку та вчинки героїв і зробити власні висновки, засвоїти норми та правила поведінки, в яких відсутня агресія.

Однак соціально-педагогічна профілактика агресивності старших дошкільників не можлива без участі всіх соціальних інститутів, з якими вони взаємодіють. Ця робота має бути системною і послідовною. Тобто профілактичні заходи мають про-

водитися як найближчим оточенням – сім'єю, так і дитячим навчальним закладом, в якому перебуває дитина, зокрема вихователями, психологом. Аби підсилити виховний вплив і профілактику агресії, варто залучати до цієї роботи соціального педагога. Під впливом виховних і профілактичних заходів діти активно звертаються до правил при врегулюванні своїх взаємовідносин з однолітками. Тим більше, що старші дошкільники можуть відрізнити хороші вчинки від поганих, мають уявлення про добро і зло та можуть привести відповідні приклади з особистого досвіду або літератури.

Поведінка самого вихователя, психолога, соціального педагога має привчати до доброго. Усім суб'єктам соціально-педагогічної профілактики слід обов'язково вивчити систему міжособистісних відносин дітей у групі і допомогти кожній зайняти сприятливу для її розвитку позицію в колективі однолітків. Адже старшим дошкільникам притамаманна зростаюча потреба у спілкуванні з однолітками, в спільних іграх і діяльності. Все це сприяє виникненню дитячого співтовариства, розвитку системи міжособистісних відносин. Тому дитину слід навчати правилам спілкування і міжособистісної взаємодії.

Профілактичні заходи мають бути спрямовані не на повне виключення агресивності з характеру дитини, а на обмеження та контроль її негативних рис, а також заохочення її позитивних проявів. Враховуючи, що діти в оцінці вчинків однолітків досить категоричні і вимогливі, а щодо власної поведінки – більш поблажливі і недостатньо об'єктивні, слід працювати також над самооцінкою, тим паче,

що за результатами анкетування має місце її неадекватність. У родинному вихованні слід приділяти посилену увагу до створення сімейного благополуччя. Неабияку виховну силу має особистий приклад членів родини, особливо батьків, та спілкування між членами родини. Адже діти з живим інтересом завжди слухають історії з життя батьків, бабусь, дідусів. Найкращий спосіб запобігти агресивності дитини – проявляти до неї любов, ласку і добро.

Висновки і пропозиції. Зробивши ретельний аналіз результатів проведеного дослідження, вважаємо доречним зазначити про наявність величезної проблеми у якості зародження та подальшого становлення агресивності як стійкої особистісної риси дитини вже у дитсадку. Щоб уникнути даної проблеми, батьки та вихователі повинні шляхом інтеграції виховних зусиль вивчати природу дитячої агресивності, її причини, фактори, своєчасно виявляти схильності до агресії, вести превентивну діяльність. Задля результативності діагностичних та профілактичних заходів, котрі проводяться безпосередньо з дитиною, варто ретельно підбирати методики, враховуючи вікові та психологічні особливості кожного із вихованців. Ефективність профілактики агресивності серед дітей забезпечується через індивідуальну та групову роботу з дитиною, співпрацею дошкільного навчального закладу та сім'ї.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробці концепції соціально-педагогічної профілактики агресії дітей старшого дошкільного віку та впровадженням її у практику системи дошкільної освіти.

Список літератури:

1. Аршавіна Л. В. Подолання агресивної поведінки молодших школярів: педагогічний аспект [Електронний ресурс] / Л. В. Аршавіна. – Режим доступу: osvita.ua/doc/files/news/457/45793/Robota.doc – Назва з екрану.
2. Діти в інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посібник / І. Литовченко, С. Максименко, С. Болтівець, М. Чепа, Н. Бугайова. – К.: ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2010. – 48 с.
3. Ікуніна З. Шляхи профілактики та корекції агресивної поведінки дітей старшого дошкільного віку / З. Ікуніна // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Київ: Срібна Хвиля, 2013. – Т. 4: Психологія розвитку дошкільника, Вип. 9. – С. 81-90.
4. Карпінська Т. С. Детермінанти та попередження агресивної поведінки старших дошкільників [Електронний ресурс] / Т. С. Карпінська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – Вип. 3 – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2011_3_16.pdf – Назва з екрану.
5. Ковальчук Т. І. Методичні рекомендації до проходження навчальної (ознайомчої з фаху) практики [для студентів 1 курсу напряму підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка»] / Т. І. Ковальчук, О. В. Наконечна. – Львів: «АТЛАС»; НУБіП України, 2014. – 291 с.
6. Короткий психологічний словник / уклад. Л. А. Карпенко, А. В. Петровський, М. Р. Ярошевський. – Ростов-на-Дону: «ФЕНІКС», 1998.
7. Лобач О. О. Педагогічна корекція агресивності у молодших школярів: методичні рекомендації для вчителів початкових класів / О. О. Лобач, Т. В. Мірошніченко. – Полтава: ПДТУ, 2005. – 70 с.
8. Мицкан Т. С. Агресивна поведінка дітей дошкільного віку: причини виникнення та профілактика: дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.07 / Мицкан Тетяна Степанівна. – Івано-Франківськ, 2013. – 239 с.
9. Приходько Ю. О. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. / Ю. О. Приходько, В. І. Юрченко. – К.: Каравела, 2012. – 328 с.
10. Тлумачний словник психологічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Назва з екрану.
11. Хови. Стремление маленькой мошки / Хови // Иностранная литература. – № 7. – 1968.

Наконечна О.В., Капитан А.Г.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА АГРЕССИВНОСТИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

Статья посвящена проблемам агрессивности среди детей старшего дошкольного возраста. Приведены сущность понятий «агрессия», «агрессивность», «агрессивное поведение», основные причины, провоцирующие появление детской агрессивности. Проанализированы результаты исследования агрессивности среди детей старших дошкольных групп детского учебного заведения. Главная суть и особенности социально-педагогической профилактики также отражены в статье.

Ключевые слова: агрессия, агрессивность, агрессивное поведение, дети старшего дошкольного возраста, профилактика, диагностика.

Nakonechna O.V., Kapitan O.G.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

SOCIAL-EDUCATIONAL PREVENTION OF AGGRESSIVENESS OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

Summary

The article is devoted to problems of the aggression among children of the preschool age. Given the essence of the concepts as «aggression», «aggressiveness», «aggressive behavior», the main causes that provoke the appearance of children's aggressiveness. The results of research of aggressiveness are analysed among the children of senior preschool groups of child's Nursery school. The main point and peculiarities of social and educational prevention are also represented in the article.

Keywords: aggression, aggressiveness, aggressive behavior, children of senior preschool age, prevention, diagnostics.

УДК 378.01

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ)

Олійник М.І.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки фахівців дошкільної освіти у контексті входження України до європейського освітнього простору. Базуючись на аналізі нормативних документів, які врегульовують діяльність освітніх систем Румунії та Польщі, зроблено висновок про основні аспекти й особливості підготовки фахівців дошкільної освіти у Східній Європі та їх значення для вдосконалення системи дошкільної освіти в Україні.

Ключові слова: дошкільна освіта, професійна підготовка, педагогічна компетентність, європейський освітній простір, державний стандарт освіти, навчальна програма, практична підготовка.

Постановка проблеми. Проблема підготовки фахівців освітньої галузі у кожному суспільстві є завжди актуальною, адже саме від їх професіоналізму залежить якість навчання та виховання підростаючого покоління та доля нації у перспективі. Особливої уваги заслуговує проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти – саме їм закладати основу сучасного освітнього простору України як члена ЄС і основу для майбутньої шкільної освіти. Тому науковці наголошують на ролі професійно важливих і особистісних якостей вихователя дитячої дошкільної установи в оптимальній реалізації цілей навчально-виховного процесу. Крім того, закономірно: освітня сфера, як і будь-яка соціально-культурна галузь держави, потребує адекватної системи та сучасної нормативно-правової бази, здатної врегульовувати та спрямовувати про-

цес підготовки фахівців з дошкільного виховання на оволодіння ними професійними й особистісними компетентностями, забезпечивши їх наступність у різних ланках освіти.

Розглядувана у статті проблема є відносно новою, тому цілісний її аналіз у науковій літературі відсутній, що не виключає досліджень її окремих аспектів, здійснених Г. Беленькою, О. Богініч, З. Борисовою, І. Дичківською, І. Таран, Н. Мельник, М. Хайруддіновим, С. Дем'яненко, В. Решетняк, В. Семенченко, С. Маліновською й ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про важливість підвищення якості професійної підготовки педагогічних працівників, формування їхньої духовної та професійної культури, забезпечення професійного розвитку, самовдосконалення та самореалізації. Саме ці аспекти виступають про-